

Itinerari formatiu del professorat AICLE, el model de formació de persones formadores i el banc de recursos

Jordi Margelí, Núria Bou, Francesca Vidal i Natàlia Maldonado

Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació

Resum

En aquest article s'explica l'itinerari formatiu del professorat AICLE, el centre del qual participa en un PELE, promogut pel Departament d'Educació, tant en educació primària com en secundària. La finalitat d'aquesta contribució és donar a conèixer els objectius, els requisits del professorat, la distribució de les sessions i formadors, tant de la formació inicial com de la formació d'aprofundiment en AICLE. S'incideix també en el marc metodològic en què s'han basat les actuacions adreçades a la implementació de l'AICLE en el sistema educatiu català i es donarà a conèixer el banc de recursos AICLE.

Paraules clau: PELE, formació inicial, llicències D, formadors, CLIL/ÉMILE/AICLE, recursos.

Abstract

This article explains the training itinerary of CLIL teachers, whose school participates in a PELE, promoted by the Department of Education, either in primary or in secondary education. This contribution focus on the objectives, teacher requirements, sessions distribution and trainers, according to the initial and continuous training in CLIL. An overview of the theoretical framework used in the teacher training modul is offered together with a presentation of a bank of CLIL resources.

Key words: PELE, initial training, 10-week stay (llicència D), trainers, CLIL/ÉMILE/AICLE, resources

1. Introducció

Aquestes presentacions responen a la importància que el Departament d'Educació ha donat a l'impuls de l'aprenentatge de les llengües estrangeres i, més concretament, a la multiplicació del

nombre de centres que estan impulsant programes AICLE (Aprentatge Integrat de Contingut i Llengua Estrangera).

Una implementació correcta d'aquests programes ha d'anar acompanyada d'una formació adequada del professorat implicat en aquestes experiències que, en aquest article, s'anomena «formació inicial» atesos els canvis pedagògics que implica en molts casos. Per aquest motiu, el Departament d'Educació ha dissenyat un clar itinerari de formació AICLE que abraça tant aquesta formació inicial com també la d'aprofundiment, en les seves diferents opcions, tant a Catalunya com a l'estranger.

2. Itinerari formatiu del professorat AICLE

La formació del professorat AICLE promoguda pel Departament d'Educació s'emmarca dins del Pla Experimental de Llengües Estrangeres (PELE), tant a primària com a secundària.

En general, a primària, el professorat AICLE és especialista d'anglès, mentre que a secundària, el professorat AICLE ho és d'una matèria no lingüística. Els requisits lingüístics del professorat no especialista, per poder sol·licitar un projecte, és estar en possessió del nivell B2, equivalent al nivell avançat d'Escola Oficial d'Idiomes (EOI).

El Departament d'Educació proporciona la corresponent formació lingüística al professorat que no té encara aquest nivell B2 a través dels programes extensius i intensius (a Catalunya i a l'estranger). S'organitzen cursos de llengua instrumental a Catalunya i també cursos a l'estranger, com també hi ha la possibilitat de reserva de places a les EOI.

Durant els tres anys de projecte PELE es realitza la formació següent:

2.1. Formació inicial

Aquesta formació té lloc durant el primer any de PELE. Consisteix en tres sessions presencials de 7 hores cadascuna i 9 hores de formació en línia, que resulten, en total, 30 hores de formació.

En referència a l'AICLE en anglès, fins al curs 2007-08, aquesta formació ha estat impartida per Do Coyle i Philip Hood de la Universitat de Nottingham (Gran Bretanya) i John Clegg, que venien a Catalunya per impartir les sessions. A més, també hi participava professorat amb experiència AICLE que aportava les seves bones pràctiques. Tal com es detalla a l'apartat 3 d'aquest article, a partir del curs 2008-09, aquesta formació està sent impartida per un grup de 20 persones formadores format per professorat de primària i de secundària, que s'han estat formant per començar la seva tasca a partir del gener del 2009. Tot el professorat de primària és especialista d'anglès i, pel que fa al de secundària, un és d'anglès i la resta són professors/professores de matèria. La majoria han fet una estada de 10 setmanes a la Gran Bretanya (actualment anomenada llicència D) o han gaudit d'una llicència C (estada d'un curs escolar a la Gran Bretanya). Respecte a l'AICLE en francès, enguany també s'ha iniciat aquesta formació a càrrec de Mary Chopey-Paquet, amb la mateixa distribució de sessions i hores de formació.

El nombre d'escoles que va rebre aquesta formació durant el curs 2007-08 ha estat de 33 per a primària i 36 per a secundària. I en el curs actual, el nombre de centres és de 77 a primària i 58 a secundària. Al final d'aquesta formació inicial el professorat ha de conèixer les bases teòriques de la metodologia AICLE: 4Cs (Coyle 1999), 3As (Coyle 2000, 2002), Taxonomia de Bloom (Bloom 1956), Cummins matrix (Cummins 1984), i ha d'iniciar l'elaboració dels seus materials, començant amb un mapa conceptual i continuant amb la planificació de les lliçons i de les activitats, amb el suport lingüístic necessari, a fi d'implementar el projecte durant el segon any.

2.2. Formació d'aprofundiment

Dins d'aquesta formació s'inclouen tant les llicències D com els cursos dins dels Plans de Formació de Zona (PFZ) com d'altres programes com les beques d'estiu, el Programa d'Aprenentatge Permanent (PAP, acció individual, Comenius) o cursos organitzats per altres institucions i reconeguts pel Departament d'Educació.

2.2.1. Llicències D

Aquesta formació té lloc durant el segon o tercer any de projecte PELE i consisteix en una estada de 10 setmanes a la Gran Bretanya o a França. A Anglaterra, la realitza NILE (Norwich) i la Universitat de Nottingham, que a partir del curs vinent canviarà a la Universitat d'Aberdeen. A França, es preveu fer aquesta formació a la Universitat de Montpeller.

Els objectius d'aquesta formació són: en primer lloc, aprofundir en els principis metodològics en els quals es basa la docència AICLE per aplicar-los a l'aula. A més, millorar la competència i la confiança en la llengua estrangera del professorat AICLE. Finalment, desenvolupar materials per a una unitat didàctica de deu a quinze hores de durada. Aquests han d'incloure el material de l'alumne, les orientacions per al professorat i la planificació de les sessions amb l'objectiu de ser publicats al web del Departament d'Educació.

2.2.2. Altres

Aquesta formació té lloc durant el segon i tercer any de PELE i també, posteriorment, una vegada finalitzat el projecte PELE. Inclou grups de treball, seminaris i cursos dels Plans de Formació de Zona (PFZ). En aquestes activitats el professorat intercanvia experiències, contrasta els resultats de la implementació, elabora o refa nous materials i aprofundeix en aquesta metodologia i didàctica específica. A escala individual, el professorat pot aprofundir en la metodologia AICLE a través de les beques d'estiu i del PAP (acció individual / Comenius). Per acabar, cal tenir en compte les activitats de formació, reconegudes pel Departament d'Educació, organitzades per altres institucions com universitats, associacions de professors o sindicats.

3. Marc metodològic: implementació de l'AICLE i recursos

És important, en primer lloc, situar l'AICLE en l'actual context català en el marc de l'escola pública (educació primària i secundària), l'evolució que hi ha hagut des dels programes d'immersió fins a les primeres iniciatives AICLE als anys vuitanta, la inclusió de projectes AICLE en l'àmbit de programes per a la millora de la competència lingüística en llengua estrangera de l'alumnat català, i l'AICLE en el projecte lingüístic de centre. També són rellevants els resultats de les actuacions del Departament d'Educació respecte a les activitats de formació, i els canals de difusió dels materials de què disposes i de l'experiència acumulada.

Tal com s'ha comentat anteriorment en aquest article, la formació del professorat que ha participat en projectes AICLE des del 1999 fins al curs 2007-2008 ha estat a càrrec de persones formadores externes al sistema educatiu català. La incorporació progressiva de professorat en aquest curs escolar i la previsió que en el futur caldrà donar resposta a més necessitats de formació AICLE, ha impulsat el Departament d'Educació a organitzar una actuació de formació de persones formadores per tal de poder-se nodrir de recursos dins del mateix sistema. Això ha estat possible

gràcies a la perspectiva que l'experiència acumulada proporciona, les experiències d'implementació i els materials resultants de les actuacions de formació en AICLE que s'han dut a terme al llarg d'aquests anys. Aquesta actuació ha estat adreçada a un grup de 20 professors i professores expertes en AICLE, de primària i secundària, que han participat de l'oferta formativa completa del Departament d'Educació, han dissenyat materials AICLE i els han implementat.

Aquesta oferta formativa s'ha concretat en la corresponent al primer any de participació en projectes d'innovació (Projecte Orator 1999-2005 | Pla experimental de Llengües Estrangeres 2005-2008) i en una de les dues ofertes de formació extensiva en AICLE (Llicències retribuïdes C i D), al llarg de les quals s'han produït materials basats en el nostre currículum de diferents àrees i que han anat configurat l'actual banc de recursos AICLE disponible a la pàgina del CIREL.

La formació de persones formadores té la durada d'un curs acadèmic, amb sessions de formació presencials des del juliol fins al desembre del 2008, incloent-hi treball a distància per a la construcció del Portfoli de formació, i la seva implementació des del gener fins al maig del 2009, dins del programa de formació del professorat en AICLE en el marc del Pla Experimental de Llengües Estrangeres del curs 2008-2009.

3.1. Objectius del programa de formació de persones formadores en AICLE

Els objectius del programa es concreten en la formació d'un grup de persones formadores en AICLE, en el disseny i la creació d'un mòdul de formació, inicial i obligatori, adreçat al professorat adscrit a projectes AICLE del Pla Experimental de Llengües Estrangeres i en l'avaluació del programa de formació de professorat en AICLE (2008-09), resultat de la formació de persones formadores, revisant els materials de formació utilitzats i la metodologia emprada.

Per formar part del grup de persones formadores en AICLE es va valorar que els candidats tinguessin una experiència consolidada en la implementació de l'AICLE i que haguessin seguit un itinerari de formació en AICLE extens. També es va considerar que aquestes persones tinguessin experiència sobrada en el disseny de materials. Es va formar un grup mixt de professorat d'educació primària i secundària amb ganes d'acceptar aquest nou repte professional de convertir-se en persones formadores.

3.2. Reptes de la formació de persones formadores

El primer repte ha consistit a predicar amb l'exemple, a usar l'enfocament que les persones formadores s'espera que utilitzin a les sessions de formació de professorat i que el professorat utilitzarà a l'aula AICLE. Per aconseguir-ho, es va planificar el contingut del programa atenent a les quatre Cs (Coyle, 1999), integrant el contingut, la comunicació, el repte cognitiu i els aspectes culturals, tot creant un ambient de treball de col·laboració perquè totes les persones integrants del grup participessin de manera distesa en la construcció conjunta del portafoli de formació. També es va crear un entorn de treball col·laboratiu que servís per al seguiment i l'acompanyament del procés d'aprenentatge i per recollir totes les aportacions, tant pel que fa al material com respecte a l'opinió, els sentiments, les experiències...

En la reflexió respecte a aquesta programació ens vam adonar que calia incloure i incidir en una cinquena C, la C de competències definides en el nou currículum. Aquest treball ha servit per a la personalització i contextualització d'aquest marc metodològic.

A més, s'ha incorporat al treball una dimensió que ha suposat un valor afegit en tot el procés i que s'ha concretat en l'ús de metàfores, tires còmiques i citacions per il·lustrar conceptes, l'aporta-

ció personal dels estudis de cas de les persones participants i la utilització de fotografies i diaris per il·lustrar i ancorar en la memòria el procés seguit.

El segon repte, que seria el definitiu per a l'efecte multiplicador de la formació, consistia en la construcció d'un portafoli de formació. Per aconseguir-ho es van preveure espais físics, virtuals i temporals per al treball individual i en grup.

Primer es van establir uns acords respecte als continguts de les sessions de formació de professorat, la seva distribució en les tres sessions de formació previstes i les tasques que s'havien de completar entre sessió i sessió. També va haver-hi consens respecte al model metodològic a emprar.

Així es van constituir cinc grups de treball, cadascun dels quals va dissenyar la planificació de les activitats de les sessions de formació i els materials per a la seva implementació. Aquests materials es van poder compartir en l'espai col·laboratiu.

Després de cada sessió de formació del professorat, els formadors estaven convidats a compartir les primeres impressions, reflexions, resultats, etc., de les sessions.

Tot aquest material servirà de punt de partida per a l'avaluació final conjunta i la redefinició del mòdul de formació, si escau.

3.3. Recursos AICLE

Per donar suport a la implementació de l'AICLE en el sistema educatiu català, el CIREL ofereix uns catàlegs de recursos en línia que contenen enllaços a webs d'interès en aquest camp i als materials produïts per professorat català que ha participat en l'oferta de formació continuada del Departament d'Educació. Aquests materials són de gran utilitat per al professorat o centres que volen emprendre el repte AICLE, i han servit de base per il·lustrar el marc metodològic i poder-lo fonamentar amb exemples reals i curriculars del nostre sistema educatiu.

3.4. Projecció internacional

El Departament d'Educació, mitjançant el CIREL, és membre de la xarxa CLIL Cascade Network (CCN), un projecte multilateral cofinançat per la Comissió Europea. L'objectiu d'aquesta xarxa és contribuir al desenvolupament de les competències del professorat AICLE. La xarxa CCN disposa d'una plataforma que permet difondre i compartir recursos i exemples de bona pràctica en AICLE per tal de consolidar les xarxes locals a escala europea. La contribució del Departament d'Educació a aquesta xarxa s'ha concretat, en els dos primers anys del projecte, en l'estudi de les diferències i els punts en comú entre els programes d'immersió i els programes AICLE en contextos bilingües. També s'han aportat materials AICLE del sistema català a la plataforma.

4. Bibliografia

- BLOOM, B. S.; Krathwohl D.R. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals, by a committee of college and university examiners. Handbook I: Cognitive Domain*. Nova York, Longmans, Green.
- 2CIREL [Material d'Internet disponible a <http://phobos.xtec.cat/cirel>. Últim accés: 3/12/2009].
- CLIL Cascade Network (CCN) [Material d'Internet disponible a <http://ccn.infoweb.as.tietotalo.fi/English.iw3>. Últim accés: 3/12/2009].
- COYLE, D. (1999). *Theory and Planning for Effective Classrooms: Supporting Students in Con-*

tent and Language Integrating Learning Contexts in Masih, J (Ed): *Learning Through a Foreign Language*. Londres: CILT. Pàg 46-62.

COYLE, D. (2000) Chpt 9: Meeting the Challenge-the 3Cs curriculum, in Green, S (ed) *New Perspectives on Teaching and Learning Modern Languages*. Clevedon, England: Multilingual Matters, 158 -82.

COYLE, D. (2000) Chpt 17: Raising the profile and prestige of Modern Foreign Languages in the whole school curriculum, a Field, K (ed) *Issues in Modern Foreign Languages Teaching*: Routledge Falmer, 255-68.

COYLE, D. (2002) From little acorns chapter 4 in So, D. & Jones, G (Eds) *Education and Society in Plurilingual contexts*. Brussel·les: Brussels University Press, 543-62.

CUMMINS, J. (1984). *Bilingualism and Special Education: Issues in Assessment and Pedagogy*. Clevedon, Anglaterra: Multilingual Matters.

LLICÈNCIES D. RESOLUCIÓ EDC/556/2009, de 26 de febrer. DOGC núm. 5339 de 16/03/2009.

PLA EXPERIMENTAL DE LENGÜES ESTRANGERES. RESOLUCIÓ EDC/1329/2005, de 25 d'abril. DOGC núm. 4375 de 02/05/2005.

PROJECTE ORATOR. Ordre de 31 d'agost de 1999. DOGC núm. 2979, de 21/09/1999.